

Jordan στο Θέατρο ΕΝΑ

Απόδοση-μετάφραση: Ειρήνη Χατζηκυπρή
Σκηνοθεσία, σκηνογραφία, φωτισμός: Frank Häning

Στο ρόλο της Σίρλεϋ: Ιωάννου Καμμένου
Σιαφκάλη.

ΑΡΓΗΣΑ να γράψω το δημοσίευσμά μου για το Jordan στο θέατρο Ενα. Το διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ μιας παράστασης και της στιγμής που γράφω γι' αυτήν κουβαλώ μαζί μου τις σκέψεις και τα συναισθήματα που προκάλεσε μέχρι που ν' απαλλαγώ απ' αυτά στα γραπτά μου. Ανεξάρτητα αν οι εντυπώσεις από το έργο είναι καλές ή κακές, αυτή η συμβίωση μαζί του μπορεί να είναι ενοχλητική είτε επειδή το έργο ερεθίζει και προκαλεί να τοποθετηθείς απέναντί του, είτε επειδή απλώς θέλεις να το αποβάλεις σαν ξένο σώμα από τον εσωτερικό σου κύκλο. Οι λόγοι για τους οποίους κράτησα το Jordan κοντά μου για δυο βδομάδες, είναι η επιθυμία να παρατραβήσω την επαφή και το φανταστικό διάλογο με την παράσταση και με το δημιουργό της, και το σκηνοθέτη, σκηνογράφο, ενδυματολόγο Frank Häning.

Ο τρόπος αντιμετώπισης του κειμένου της Annas Reynolds και της Moiras Babbini από το σκηνοθέτη Frank Häning είναι... εικαστικός. Πιστεύω, πως το γεγονός ότι υπήρξε πρώτα σκηνογράφος και μετά άρχισε να σκηνοθετεί παίζει οριστικό και ευτυχή ρόλο στη σκηνοθετική του манιέρα. Ο Häning είδε το γλωσσικό χείμαρρο του κειμένου σαν υλικό που πρέπει να τοποθετηθεί στη σκηνή, να χτιστεί οπτικά, ν' αποκτήσει χρώμα και σχήμα, να γεννήσει ορατές μεταφορές, να αποδοθεί σε υποκριτική κίνηση. Το αποτέλεσμα ήταν να ρουφίξουμε την παράσταση με τα μάτια, να δούμε κυριολεκτικά το κείμενο και να εντυπωσιαστούμε τόσο όσο το ήθελε ο σκηνοθέτης. Τυχαίνει να βλέπουμε ωραίες σκηνογραφικές δουλειές, που συμβαδίζουν αρμονικά με τη σκηνοθετική γραμμή. Τέτοια όμως εικαστική σκηνοθεσία και (προχωρώντας στη χρησιμοποίηση παραλόγων όρων) ορατή υποκριτική μπορώ να θυμηθώ ίσως μόνο στις παραστάσεις του Λιουμπί-

μοφ. Μιλώντας πάντα με την εικαστική ορολογία βλέπω το Häning σαν κονστρουκτιβιστή. Προσέξτε πως προτιμά να δημιουργεί ένα σκηνικό «πραγματικό χώρο» (το κελί με το αληθινό παράθυρο) στη θέση του virtual εικονικού χώρου. Προσέξτε ακόμα, πως η ίδια η γεωμετρία της κατασκευής του, συνδυασμός των τριγωνικών και ορθογώνιων σχημάτων, τα χρώματα του, το μαύρο και το κίτρινο, μας παραπέμπουν στις κονστρουκτιβιστικές δημιουργίες της δεκαετίας του '20.

Ένα επίσης χαρακτηριστικό της κονστρουκτιβιστικής του μεθόδου είναι η μέγιστη σημασία που δίνει στην τεκτονική της παράστασης, στο εσωτερικό σιδερένιο σκελετό των σκηνοθετικών οδηγιών που αποτελεί το μορφολογικό καλούπι για το διάχυτο συναισθηματικό εξηρησιονισμό που πηγάζει από το κείμενο.

Ένας μονόλογος μιας παιδοκτόνου μητέρας που καταδικάζει τον εαυτό της στην αυτοκτονία, κινδυνεύει να πνιγεί σε μαύρη κατάθλιψη και απόγνωση αν ο σκηνοθέτης δεν έβαζε επαγγελματικό φραγμό σε συναισθηματική ασάφεια και μονότονη ένταση για να βγάλει στην επιφάνεια όλες τις ψυχολογικές πτυχές της μορφής της Σίρλεϋ και όλες τις κοινωνικές πτυχές της βασισμένης στα πραγματικά γεγονότα υπόθεσης του έργου.

Οι ορατές μεταφορές που χρησιμοποιεί ο Häning είναι καταπληκτικά απλές και αποτελεσματικές. Αναφέρομαι για παράδειγμα στη μεταφορά της γέννησης του Τζόρταν. Ξαφνικά στα χέρια της Σίρλεϋ εμφανίζεται μια μικρή κόκκινη φωτεινή καρδιά που αναβοσβήνει ρυθμικά - αυτό είναι το μαρτύριο που μόλις γεννήθηκε. Μια μεταφορά της κοινής γυναικείας εμπειρίας, όταν με τη γέννηση του παιδιού το κέντρο του κόσμου και η ζωή μεταφέρεται από το άτομο της μητέρας στο νεογέννητο.

Τα παιδικά παπουτσάκια είναι η άλλη ορατή μεταφορά που χρησιμοποιεί ο σκηνοθέτης, ένα ζευγάρι - η μεταφορά της τραγικής απουσίας του παιδιού, πολλά ζευγάρια η μεταφορά για Ερινύες, ο εφιάλτης της φόνισσας.

Οπτική λύση δίνεται επίσης στην ίδια τη μορφή της ηρωίδας του έργου. Για να υπογραμμιστεί η τραγική υπόσταση του ρόλου ο Häning χρησιμοποιεί την υπεψωμένη με τα κίτρινα τούβλα σκηνική πλατφόρμα και φτιάχνει το κοστούμι (μαύρες μπότες, δερμάτινο μαύρο παλτό) για να μεγαλώσει οπτικά τη φιγούρα της Σίρλεϋ, να την κάνει να σκεπάζει με μαύρα τραγικά φτερά τους θεατές από τις πλευρές της τρίγωνης σκηνής.

Η Ιωάννα Σιαφκάλη μπόρεσε τα πάντα στο ρόλο της Σίρλεϋ. Ο σκηνοθέτης πρέπει να μην την άφησε να πει ούτε λέξη, να κάνει ούτε κίνηση οδηγούμενη από απλό απροβλεπτό συναισθηματικό. Ο ρόλος έχει αναλυθεί ως απειροελάχιστα συστατικά και με γερμανική μεθοδικότητα και μόνο μετά από την πλήρη του κατανόηση αφέθηκε η ηθοποιός να κινηθεί με κινήσεις τραγικές, ρωμαλέες, αδρές.

Διάβασα πρόσφατα την αρνητική αναφορά προς την Ιωάννα Σιαφκάλη του Γιάννη Βαρβέρη, ο οποίος είδε στο Ένα την Αγνή του Θεού. Ξερετε τι συμβαίνει; Ο Βαρβέρης δεν μιλάει τη γλώσσα της Ιωάννας. Είναι μια ηθοποιός, την υποκριτική γλώσσα της οποίας πρέπει να τη μάθεις παρακολουθώντας την σε πολλούς ρόλους. Εμείς που τη βλέπουμε καιρό μπορούμε να εκτιμήσουμε τον όθο της στο «Jordan».